

Ehkäisevä politiikka, ennaltaehkäisevä toiminta ja varhainen tuki sosiaalihuoltolakiehdotuksessa

Helena Siira

YTT, yliopettaja

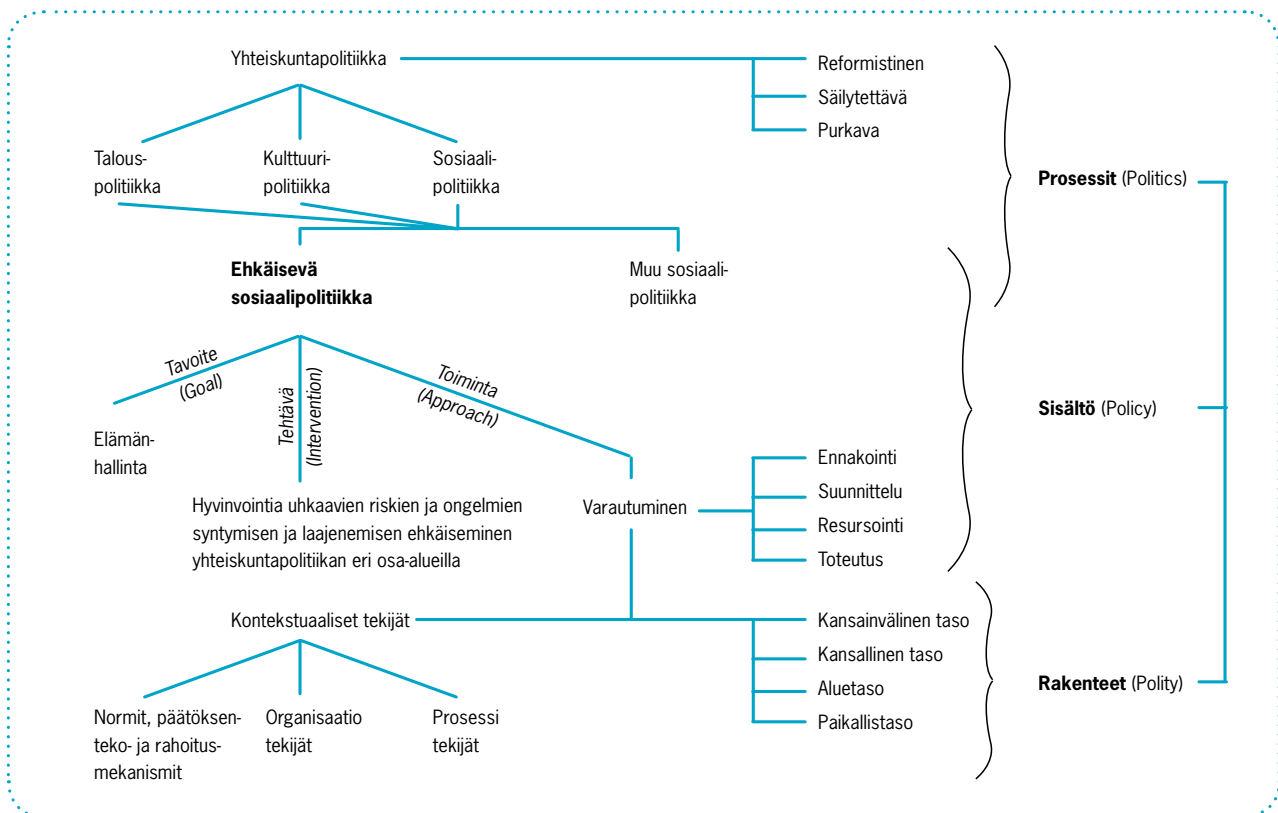
Sosiaali- ja terveysministeriön asettama sosiaalihuollon lainsäädännön uudistamistyöryhmä on tehnyt ehdotuksen uudeksi sosiaalihuoltolaiksi vuonna 2012. Lakiehdotukseen sisältyy aikasempaa laajempi näkemys ennaltaehkäisevästä toiminnasta ja varhaisesta tuesta. Miten sosiaalihuoltolakiehdotus määrittää ennaltaehkäisevää toimintaa ja varhaista tukea?

ENNALTAEHKÄISEVÄN TOIMINNAN HISTORIAA

Puhe ennalta ehkäisevästä toiminnasta ei ole uutta Suomessa. ”Satusetänäkin” tunnettu Sakari Topelius aloitti keskustelun ehkäisevän köyhäinhoidon tarkoituksenmukaisuudesta jo vuonna 1859. Topeliuksen mielestä yhteiskunnan oli autettava jäseniään silloin, kun oli vielä mahdollista torjua yksilön sortuminen kurjuuteen ja siveelliseen häviöön. Siksi työväen asunto-oloja oli parannettava muun muassa kunnallisella tonttipolitiikalla ja huokeakorkoisilla lainoilla. Tällöin ehkäisevän sosiaalipolitiikan idea kiinnittyi köyhäinhuolto- ja huoltoliittiseen keskusteluun. (Rauhala 1998, 122.)

Varsinainen ehkäisevän sosiaalipolitiikan ajaminen sosiaalihuoltoyhteisyydessä käynnistyi 1930-luvulla. Sen pontimena oli kolme eri teemaa. Ensimmäisenä tavoitteena oli talous ja kustannuksissa säästäminen, toisena tavoitteena tarve kontrolloida köyhiä, irtolaisia ja ”pahatapaisia” lapsia ja kolmantena väestöpoliittiset tavoitteet, jotka näkyivät tarpeena tasata lasten syntymän aiheuttamia kustannuksia. Tavoitteena oli syntyvyyden lisääminen väestömäärän kasvattamiseksi ja tähän tarvittiin niin sanottua perhekustannusten tasaamista. 1960-luvulla ehkäisevä sosiaalipolitiikka nähtiin investointina tulevaisuuteen. Ajateltiin, että ehkäisevän sosiaalipolitiikan kustannukset korvautuisivat uusina hyötyinä yhteiskunnalle. (Rauhala 1998, 123–129.)

1990-luvulla ehkäisevä sosiaalipolitiikka koki uuden tulemisen. Esko Ahon hallitus asetti ehkäisevän toiminnan yhdeksi sosiaali- ja terveydenhuollon toimintastrategiaksi. Tämän toteuttamiseksi STM asetti vuonna 1991 työryhmän, joka valmisti Ehkäisevän sosiaalipolitiikan työryhmän muistion. Vuonna 1995 julkaistiin sitten Ehkäisevän sosiaalipolitiikan valtakunnallinen toimenpideohjelma. (Rauhala 1998, 130.)

Kuvio 1. Ehkäisevä sosiaalipolitiikka osana yhteiskuntapolitiikkaa (Pajukoski 2006, 33)

Ehkäisevän sosiaalipolitiikan ohjelmien toteuttamiseksi kunnissa käynnistettiin lukuisia ehkäisevän toiminnan projekteja ja hankkeita. Mutta ehkäisevää sosiaalipolitiikkaa tukevien rakenteiden tai toimintamallien puuttuminen on kuitenkin aiheuttanut sen, että ehkäisevä sosiaalipolitiikka ei ole siirtynyt kuntien normaalikäytäntöjen osaksi. Ohjelmallinen projektityö sopii ehkäisevän toiminnan käynnistämiseen, mutta oleelliseksi nousee kysymys, miten toiminta onnistutaan muuttamaan normaalitoiminnoiksi organisaation sisällä. (Pajukoski 2000, 75-77; Pajukoski 2006, 321-325.)

ENNALTAEHKÄISEVÄN TOIMINTA OSANA YHTEISKUNTAPOLITIikkaAA

Pajukoski (2006) on väitöskirjatutkimuksessaan voimassa olevaa lainsäädäntöä aineistonaan käyttäen määritellyt ehkäisevän sosiaalipolitiikan paikkaa osana yhteiskuntapolitiikkaa ja päätenyt kuviossa 1 olevaan kontekstointiin. Ehkäisevä sosiaalipolitiikka on osa yhteiskunta- ja sosiaalipolitiikkaa, mutta kiinnittyy myös osaksi kulttuuri- ja talouspolitiikkaa.

Kuvion 1 mukaan ehkäisevän sosiaalipolitiikan tavoitteena on elämönhallinta. Hyvinvointia uhkaavien riskien ja ongelmien syntyminen ja laajentumisen ehkäiseminen on tehtävä ennakoita yhteiskuntapolitiikan eri osa-alueilla. Jotta tähän päästään on toimittava: on ennakoitava, suunniteltava, resursoitava ja toteutettava ennalta ehkäisevän sosiaalipolitiikan toimenpiteitä. Kun varautumista tehdään, niin huomiota on kiinnitettävä normeihin, päätöksenteko- ja rahoitusmekanismeihin, organisaatiotekijöihin ja prosesseihin ja niiden toteuttajiin. Lisäksi on huomioitava kansainvälinen, kansallinen, alue- ja paikallistaso. (Pajukoski 2006, 32-34.)

Käytännön toimintana ehkäisevä toiminta on siten yksilö- ja perhekohtaisen työn lisäksi kuntalaisten elämän olosuhteisiin kohdistuvaa sosiaalisten riskien ehkäisyä sekä jo olemassa olevia voimavaroja ja suojamekanismeja säilyttäviä ja lisääviä toimintoja, jotka turvaavat yksilöiden ja perheiden elämönhallintaa erilaisissa elämäntilanteissa ja olosuhteissa. Tällöin ehkäisevän toiminnan vastuut kunnassa laajenevat perinteisiä sosiaalihuoltopalveluja huomattavasti laajemmalle.

ENNALTAEHKÄISEVÄ TOIMINTA UUDESSA SOSIAALIHUOLTOLAKIEHDOTUKSESSA

Vuonna 2009 Sosiaali- ja terveysministeriö asetti työryhmän valmistelemaan sosiaalihuollon lainsäädännön uudistamista. Työryhmä jätti työnsä loppuraportin vuonna 2012. Loppuraporttiin sisältyi myös ehdotus uudeksi sosiaalihuoltolaiksi.

Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistamistyöryhmä näki ennaltaehkäisevän toiminnan ja varhaisen tuen niin merkittävänä, että asetti yhdeksi tavoitteeksi sosiaalihuollon lainsäädäntötyössä painopisteen siirtämisen ennaltaehkäisevään työhön ja varhaiseen tukeen. Nyt voimassa olevassa vuonna 1982 säädettyssä Sosiaalihuoltolaissa ennaltaehkäisevä toiminta ei tule juuri esille. Sen ennaltaehkäisevää toimintaa määrittävä kohta löytyy sosiaalihuollon tarkoitusta koskevasta pykälästä. Sen mukaan sosiaalihuollolla tarkoitetaan sosiaalipalveluja, toimeentulotukea, sosiaalivastuuksia, sosiaalista luottoa ja niihin liittyviä toimintoja, joiden tarkoituksena on edistää ja ylläpitää yksittäisen henkilön, perheen sekä yhteisön sosiaalista turvallisuutta ja toimintakykyä. (Sosiaalihuoltolaki 710/1982, § 1.)

Työryhmä perustelee ennalta ehkäisevän toiminnan ja varhaisen tuen vahvistamisen Suomea velvoittavilla kansainvälisillä sopimuksilla ja Suomen perustuslailla (Suomen perustuslaki 731/1999, § 19 mom 3). Työryhmä nostaa erityisesti esille perustuslain 19 § 3 momentin, joka sisältää veloitteen julkiselle vallalle turvata jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveystalvet ja edistää väestön terveyttä. Työryhmä tulkitsee em. lain kohdan tarkoittavan toisaalta sosiaali- ja terveydenhuollon ennaltaehkäisevästä toiminnasta ja varhaisesta tuesta huolehtimisen sekä toisaalta yhteiskunnan olosuhteiden kehittämisen julkisen vallan toimesta niin, että hyvinvoinnin ja terveyden edistyminen mahdollistuu. (Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen 2012, 16, 102, 212.)

Työryhmän pyrkimys siirtää sosiaalihuollon painopistettä ennaltaehkäisevän toiminnan ja varhaisen tuen suuntaan näkyy myös itse lakiehdotuksen rakenteessa. Sosiaalihuoltolakiehdotukseen (Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen, 2012, s. 170–172, § 6–13) on sisällytetty oma lukunsa, luku 2, Hyvinvoinnin edistäminen, määrittämään ennaltaehkäisevää toimintaa ja varhaista tukea ja niiden yksityiskohtia. Luku sisältää määräyksiä ennaltaehkäisevän toiminnan ja varhaisen tuen

1. tavoitteen asettelusta,
2. toimenpiteistä ja työmuodoista,
3. väestön hyvinvointikehityksen ennakoinnista, seurannasta ja arvioinnista sekä
4. kansalaisten osallisuuden vahvistamisesta ehkäisevässä toiminnassa ja varhaisessa tuessa.

Sosiaalihuoltolakiehdotuksessa sosiaalihuollon yleisenä tavoitteena on vaikuttaa ennen kaikkea väestön sosiaaliseen hyvinvointiin, turvallisuuteen, toimintakykyyn ja osallisuuteen. Työryhmä näkee myös

lain yksityiskohtaisissa perusteluissa, että on olemassa väestöryhmiä, joiden kohdalla hyvinvoinnin edistäminen tarkoittaa eriarvoisuuden ja syrjäytymisen vähentämistä. Lisäksi lakiehdotuksessa uuden sosiaalihuoltolain tarkoituksena on määritelty sosiaalihuollon toimintaedellytysten ja sosiaalihuollon ja kunnan muiden toimialojen sekä muiden toimijoiden kanssa tehtävän yhteistyön parantaminen hyvinvoinnin edistämiseksi ja väestön tuen tarpeisiin vastaamisessa. (Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen 2012, 102, 169.)

ENNALTAEHKÄISEVÄN TOIMINNAN JA VARHAISEN TUEN TAVOITTEEN ASETTELU, TYÖMUODOT JA SISÄLLÖT

ENNALTAEHKÄISEVÄN TOIMINNAN JA VARHAISEN TUEN TAVOITTEEN ASETTELU

Sosiaalihuoltolakiehdotuksessa ennaltaehkäisevän toiminnan ja varhaisen tuen tavoitteeksi määritetty hyvinvoinnin edistäminen. Sosiaalihuoltolakiehdotus määrittää hyvinvoinnin edistämisen toiminnaksi, jolla tarkoitetaan kunnan eri toimialojen yhteistyössä toteuttamaa yksilöön, perheeseen, yhteisöihin ja väestöön ja näiden elinympäristöihin kohdentuvaa sosiaalista hyvinvointia ja terveyttä, turvallisuutta ja osallisuutta tukevaa ja lisäävää toimintaa. Lisäksi hyvinvoinnin edistämistä on toiminta, joka ehkäisee ja vähentää köyhyyttä, syrjäytymistä ja muita sosiaalisia haittoja ja kohdentaa suunnitelmallisesti voimavaroja hyvinvointia edistävällä tavalla. (Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen 2012, 169, § 3 kohta 5.)

Sosiaalihuoltolakiehdotuksen mukaan kunnan strategisessa suunnittelussaan on asetettava paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin perustuvat hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet. Strategisessa suunnittelussa on määriteltävä myös hyvinvoinnin tavoitteiden edellyttämät käytännön toimenpiteet. Hyvinvoinnin tavoitteiden asettelussa kunnan on otettava huomioon myös eri väestöryhmät ja heitä koskevat suunnitelmat. (Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen, 2012, 170, § 7.)

Sosiaalihuoltolakiehdotus pyrkii myös kuntalaisten osallisuuden vahvistamiseen ennaltaehkäisevän ja varhaisen tuen toiminnoissa. Sosiaalihuoltolakiehdotus määrittelee osallisuuden yksilön tosiasiallisina mahdollisuuksin osallistua ja vaikuttaa voimavarojensa mukaisesti ja tarvittaessa tuettuna itseään koskevien asioiden käsittelyyn sekä oman toimintaympäristönsä, yhteisönsä ja yhteiskunnan toimintaan sekä tehdä valintoja omassa asiassa. (Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen 2012, 170, § 8, 2 ja 169, § 3.)

Jotta tämä osallisuuden vaade täyttyy, niin kunnan on vähintään kerran valtuustokaudessa varattava kunnan asukkaille mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa hyvinvoinnin edistämisen tavoitteiden asettamiseen samoin kuin niitä tukevien toimenpiteiden määrittelyyn. (Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen 2012, 170, § 8.)

Sosiaalihuoltolakiehdotus ottaa kantaa myös yhteistyöhön. Sosiaalihuoltolakiehdotuksen mukaan hyvinvoinnin edistäminen on kunnan eri toimialojen, järjestöjen ja yritysten keskinäiseen yhteistyöhön perustuvaa. Kunnan on nimettävä eri toimialojen vastuutahot hyvin-

voinnin edistämisen koordinoimiseksi. Lisäksi kunnan on huomioitava Terveydenhuoltolain (1362/2010, § 12) säädökset hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Kunnan on myös yhteistyössä muiden alueella toimivien tahojen kanssa koottava tietoa tarjolla olevasta muiden toimijoiden tarjoamasta tuesta ja ohjattava asukkaitaan tämän muiden toimijoiden järjestämän tuen hyödyntämiseen. (Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen 2012, 170-171, § 7, § 10.)

ENNALTAEHKÄISEVÄN TOIMINNAN JA VARHAISEN TUEN TOTEUTUS JA TYÖMUODOT

Ennaltaehkäisevän toiminnan ja varhaisen tuen työmuodot nimetään lakiehdotuksessa neuvonnaksi ja ohjaukseksi, muiksi ennaltaehkäiseviksi toimiksi, rakenteelliseksi sosiaalityöksi, yhteisötoiminnan tukemiseksi ja hyvinvointivaikutusten ennakoinniksi ja arvioinniksi.

Neuvonta, ohjaus ja muut ennaltaehkäisivät toimet. Sosiaalihuoltolakiehdotuksen mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että asukkaiden saatavissa on riittävästi hyvinvointia tukevaa neuvontaa ja ohjausta sekä muita ennalta ehkäiseviä palveluita ja tukitoimia. Asukkailla pitää olla mahdollisuus asioida halutessaan myös nimettömänä. Tarvittaessa neuvontaa ja ohjausta voidaan tarjota myös kotikäynnin. Lisäksi vaikeassa asemassa oleville asukkailla tai kunnassa asuville henkilöille, jotka eivät itse kykene hankkimaan riittävästi apua, on kunnan sosiaalityön keinoin turvattava riittävästi tietoa ja tukea, jotta he voivat korjata elämäntilannettaan. Jos henkilöllä on muita kuin ennalta ehkäisevän toiminnan tarjoaman avun tarvetta, hänet on ohjattava sen tahon luo, jolta hän saa apua. Muissa ennaltaehkäisevissä toimissa lakiehdotus viittaa Terveydenhuoltolain (1362/2010) 13 § tarkoittamaan perusterveydenhuollon terveysneuvontaan, mutta jättää muut toimialat ja niitä koskevan lainsäädännön mainitsematta. (Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen 2012, 171, § 11.)

Lisäksi sosiaalihuoltolakiehdotuksen mukaan kunnan on tehtävä yhteistyötä muiden alueellaan toimivien tukea tarjoavien toimijoiden kanssa. Kunnan on huolehdittava, että näiden muiden tukea tarjoavien tahojen tukea koskeva tieto on koottu ja jaettu asukkaille ja että tuki ohjautuu asiakkaiden hyväksi. (Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen 2012, 171, § 10.)

Rakenteellinen sosiaalityö. Sosiaalihuoltolakiehdotus ei määrittele suoraan rakenteellisen sosiaalityön käsitettä. Sosiaalihuoltolakiehdotus sisältää kuitenkin sosiaalityön määrittelyn. Sosiaalihuoltolakiehdotuksen mukaan sosiaalityö on tutkimustietoon perustuvaa sosiaalihuollon ammatillisen henkilön suunnitelmallista ja tavoitteellista sosiaalisia ongelmia ehkäisevää, vähentävää tai poistavaa rakenteellista asiantuntijatyötä. Lisäksi sosiaalityö on yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen tuen tarpeen selvittämistä ja arviointiin pohjautuvaa sosiaalista asiantuntija-apua ja sen yhteensovittamista muiden toimijoiden tarjoaman tuen kanssa ihmisten hyvinvoinnin, turvallisuuden ja osallisuuden, sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja yhdenvertaisuuden ja yhteisöjen toimivuuden edistämiseksi. (Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen 2012, 169, § 3.)

Sosiaalihuoltolakiehdotuksessa rakenteellisen sosiaalityön pitää:

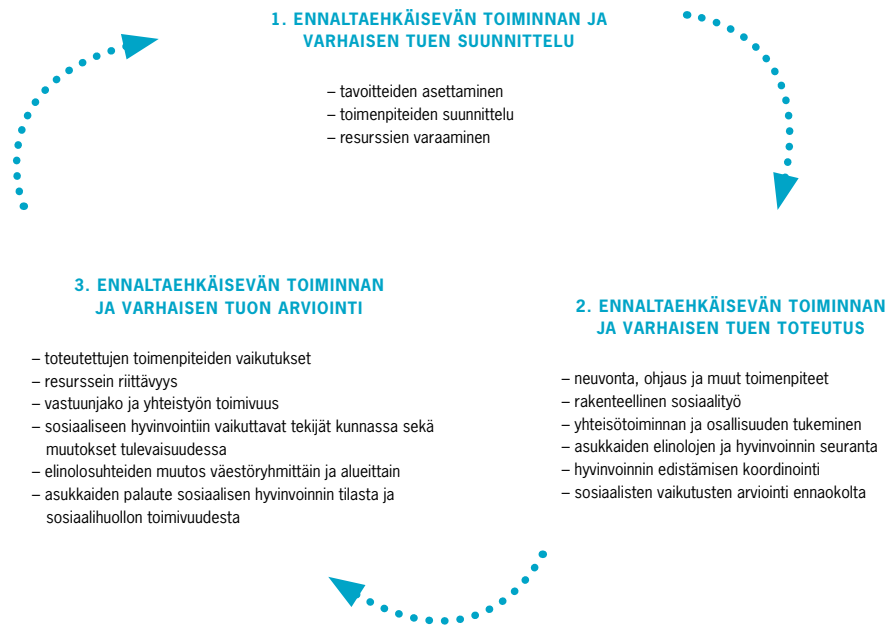
1. Tuottaa asiakastyöhön perustuvaa tietoa asiakkaiden tarpeista ja niiden yhteiskunnallisista yhteyksistä ja tarpeisiin vastaavien sosiaalipalvelujen ja muiden sosiaalihuollon tukitoimien vaikuttavuudesta.
2. Toteuttaa ennaltaehkäiseviä ja varhaiseen tukeen liittyviä toimenpiteitä.
3. Tuottaa toimenpideehdotuksia sosiaalisten ongelmien ennalta ehkäisemiseksi ja kunnan asukkaiden asuin- ja toimintaympäristöjen kehittämiseksi.
4. Tuoda sosiaalihuollon asiantuntemus kunnan muiden toimialojen suunnittelua varten.
5. Kehittää yhteistyössä muuta palvelu- ja tukivalikoimaa yksityisten palvelutuottajien ja järjestöjen kanssa. (Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen 2012, 171-172 § 12.)

Yhteisötoiminnan ja osallisuuden tukeminen. Sosiaalihuoltolakiehdotuksessa yhteisö on määritelty yksilöiden muodostamaksi ja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa olevaksi sekä jäsentensä osallisuutta edistäväksi ja tukeväksi ryhmäksi, joka on muu kuin perhe. (Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen 2012, 169, § 3, kohta 6.)

Sosiaalihuoltolakiehdotuksen mukaan kunnan on luotava edellytyksiä aktiiviselle yhteisötoiminnalle ja yksilöiden kiinnittymiselle yhteisöön. Kunnan on toisaalta huolehdittava ehkäisevän sosiaalityön toteuttamisesta sen kaikissa muodoissa, mutta lisäksi sosiaalihuollon on yhdessä muiden toimialojen kanssa huolehdittava, että kunnassa on riittävästi tuen tarpeessa olevien yhteisöjen toimintamahdollisuuksia ja voimavaroja vahvistavaa ohjattua toimintaa. Lisäksi on oltava esteettömiä kokoontumispaikkoja, toimintavälineitä ja ohjausta asukkaiden yhteisöllistä ja omaehtoista toimintaa varten sekä mahdollisuus myös niiden hyödyntämiseen. Kunnan on myös poistettava haittoja, jotka rajoittavat kuntalaisten toimintamahdollisuuksia ja osallistumista. (Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen 2012, 172, § 13.)

Hyvinvointivaikutusten ennakointi. Sosiaalihuoltolakiehdotuksen mukaan kunnan on päätöksensä valmistelussa, päätöksissä ja toteuttamisessa ennakoitava, arvioitava ja otettava huomioon niiden vaikutukset väestön hyvinvointiin ja ehkäistävä epäkohtien syntymistä. (Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen 2012, 170, § 6 ja 7.)

Hyvinvoinnin edistämisen koordinointi ja yhteistyö. Kunnan on nimettävä eri toimialojen vastuutahot hyvinvoinnin edistämisen koordinoimiseksi. Sosiaalihuoltolakiehdotus sisältää myös määräyksen, että kunnan on tehtävä yhteistyötä muiden kunnassa toimivien julkisten tahojen, yritysten ja järjestöjen kanssa. (Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen 2012, 170, § 7.)

Kuvio 2. Sosiaalihuoltolakiehdotuksen määräykset ennaltaehkäisevästä toiminnasta ja varhaisesta tuesta suunnittelu-, toteutus- ja arviointivaiheessa

ELINOLOJEN JA HYVINVOINNIN SEURANTA JA ARVIOINTI

Sosiaalihuoltolakiehdotus edellyttää, että kunta seuraa asukkaidensa elinoloja, hyvinvointia ja niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin ja alueittain. Tämän lisäksi on seurattava suoritettujen toimenpiteiden vaikutusta asukkaiden hyvinvointiin. (Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen 2012, 170, § 7.)

Vuosittain ennen talousarvion laatimista on raportoitava kunnanvaltuustolle kunnan asukkaiden elinoloista ja hyvinvoinnin tilasta samoin kuin palvelujen ja tehtyjen toimenpiteiden vaikutuksista asukkaiden hyvinvointiin. (Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen 2012, 170, § 7.)

Lisäksi raportin tulee sisältää sosiaalihuollon osalta:

1. Kunnan asukkaiden sosiaaliseen hyvinvointiin vaikuttavien tekijöiden arviointi ja ennakointi.
2. Arvio sosiaalihuoltoon varattujen voimavarojen riittävydestä ja tilasta.
3. Arvio asukkaiden saamien sosiaalipalvelujen ja muiden sosiaalihuollon tukitoimien määrästä ja laadusta suhteessa asukkaiden tarpeisiin.
4. Ehdotukset toimenpiteiksi, joilla havaitut puutteet ja epäkohdat voidaan korjata. (Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen 2012, 171, § 9.)

Kerran valtuustokaudessa valtuustolle annetaan vuosittaista raporttia laajempi hyvinvointikertomus Terveystalouden (1362/2010, § 12) määräykset huomioon ottaen. Sosiaalihuollon osalta hyvinvointikertomuksessa on oltava vuosittaisen raportointitiedon lisäksi:

1. Väestöryhmittäin laadittu kattava ammatillinen arvio hyvinvoinnin edistämiseksi asetettujen tavoitteiden ja tehtyjen suunnitelmien toteutumisesta ja vaikutuksesta asukkaiden sosiaaliseen hyvinvointiin.
2. Arvio eri toimijoiden välille tehdyn vastuunjaon ja yhteistyön toimivuudesta.
3. Asukkailta kerätty palaute kunnan väestön sosiaalisen hyvinvoinnin tilasta ja sosiaalihuollon toimivuudesta kunnassa sekä toimenpide- ja kehittämissuhteet. (Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen 2012, 171, § 9.)

Kunnan on raportoinnin tulosten perusteella tarkistettava myös hyvinvoinnin edistämisen tavoitteita ja niitä tukevia toimenpiteitä ja huomioitava ne myös talousarvion tekemisessä. (Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen 2012, 171, § 9.)

Lisäksi niin vuosittaisen raportin kuin valtuustokausittain tehtävän hyvinvointikertomuksen tekemisessä on hyödynnettävä myös rakenteellisen sosiaalityön asiakastyöhön perustuvaa tietoa sekä sosiaaliamiehen vuosittaisia selvityksiä. (Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen 2012, 171, § 9.)

YHTEENVETO SOSIAALIHUOLTOLAKIEHDOTUKSESTA

Sosiaalihuoltolakiehdotuksen yksittäiset määräykset ottavat kantaa ennaltaehkäisevän työn suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin, vaikka systemaattinen prosessijattelu sosiaalihuoltolakiehdotuksesta puuttuukin (kuvio 2). Prosessijattelu sosiaalihuoltolakiehdotuksen kirjoittamisen taustalla olisi voinut vähentää nyt pirstaleiselta ja jäsentymättömältä tuntuvaa ennaltaehkäisevän työn ja varhaisen tuen kirjoittamista lakiin. (ks. myös Suonien-Erhiö, Nuutinen ym. 1/2013, 58–69.)

Kun sosiaalihuoltolakiehdotuksen yksittäisiä määräyksiä tarkastellaan kokonaisuutena, niin ennaltaehkäisevän toiminnan ja varhaisen tuen tavoitteiden asettelu, toteutus ja arviointi voidaan ymmärtää jatkuvana prosessina. Prosessin vaiheet kiinnittyvät ajallisesti vuositaiseen ja valtuustokausittaiseen ajan kulkuun.

Jatkovalmistelussa sosiaalihuoltolakiehdotus tulee vielä muuttamaan, mutta oletettavaa on, että ennalta ehkäisevä työ ja varhain tuki säilyttävät siinä vahvan paikkansa. Voitaneen myös todeta, että ennaltaehkäisevä toiminta ja varhainen tuki on tulossa monin tavoin osaksi kunnallista sosiaalihuoltoa ja eri toimialojen työtä (ks. myös kuvio 1). Sosiaalihuoltolakiehdotus ja ehkäisevä toiminta haastaa muutokseen sosiaalihuollon lisäksi kuntien palvelurakenteet ja pro-

sessit kansallisella, alueellisella ja kuntatasolla. Sosiaalihuoltolakiehdotus edellyttää ehkäisevän sosiaalipolitiikan kiinnittymistä ja rakentamista yksilö- ja yhteisötasoisista käsin toimialat ylittäväksi yhteiseksi kuntatason ehkäisevän politiikan ja varhaisen tuen politiikaksi.

Ehkäisevää toimintaa ja varhaista tukea varten on luotava tiedon- tuotanto- ja seurantajärjestelmät. Tämä edellyttää yhteistyötä sekä kansallisella että alue- ja kuntatasoilla.

Lisäksi tarvitaan ehkäisevän sosiaalipolitiikan, sosiaalityön ja sosiaalihuollon sekä lasten ja nuorten kasvun ja kehityksen tukemisen orientaatioista nousevaa ennalta ehkäisevän toiminnan ja varhaisen tuen osaamista, jotta työtehtävät kunnissa voidaan toteuttaa. Ammattikorkeakoulun ja sosiaali- ja terveysalan yksikön haasteena on, miten ehkäisevän sosiaalipolitiikan, sosiaalityön ja sosiaalihuollon sekä lasten ja nuorten kasvun ja tuen orientaatioista nousevan ennalta ehkäisevän ja varhaisen tuen koulutusta, tutkimus- ja kehitystoimintaa toteutetaan ja miten se organisoidaan koulutusohjelmiin ja koulutusohjelmissa.

LÄHTEET

Pajukoski, M. 2000. Mitä ehkäistiin? Projektit ja ohjelmat paikallisen ehkäisevän sosiaalipolitiikan kehittämislähteenä. STM. Selvityksiä 2. Helsinki: Edita.

Pajukoski, M. 2006. Preventio, sosiaalioikeus ja kunnat – ehkäisevä sosiaalipolitiikka kuntia velvoittavassa lainsäädännössä. Helsinki: Edita.

Rauhala, P.-L. 1998. Onko keskustelu ehkäisevästä sosiaalipolitiikasta uutta Suomessa. Yhteiskuntapolitiikka 63 (2), 121-139. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/100602/982rauhala.pdf?sequence=1>

Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen. 2012. Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistamistyöryhmän loppuraportti. Raportteja ja muistioita 21. Helsinki: STM. Hakupäivä 24.4.2013.

http://www.stm.fi/julkaisut/raportteja-ja-tyoryhmamuistioita/nayta/-/_julkaisu/1823395#fi

Sosiaalihuoltolaki 710/1982.

Suomen perustuslaki 731/1999.

Suominen-Erhiö, L., Nuutinen, V., Karisto I. & Saarinen, E. 2013. Laki on niin kun se luetaan. Sosiaalihuoltolaki uudistuu. Ymmärtääkö uusia pykälä kukaan? Noste 1, 58-69.

Terveystuolaki 1362/2010.